

Önceki yazıda Ortadoğu ve Afrika'nın eski sömürge ülkelerinin bugünkü tarihlerinin anlaşılmasında sömürgecilik öncesi dönemin de dikkate alınması gerektiği üzerinde durulmuştu.

İngiltere ve Fransa sömürgelerinden çekilirken arkalarında istikrarsız bir bölge bırakmak için ne gerekiyorsa yaptılar. Bu durum Ortadoğu ve Afrika için olduğu kadar Hindistan için de geçerlidir. Bağımsızlığın ardından Hindistan'da ön planda din motifinin görüldüğü savaş çıktı, yaklaşık bir milyon kişi öldü ve Hindistan'ın bir bölümü ayrılarak Pakistan adını aldı.

Ortadoğu ve Afrika'da ise yapay sınırlar çizilerek devletler oluşturuldu.

Bunlar bilinen konulardır.

Eski sömürgecilerin kendi çıkarlarını düşünerek arkalarında istikrarsız bir ortam bırakmaları normaldir ama yıllarca sömürgeciliğe karşı savaşmış olanların da buna uyması ayrıca üzerinde durulması gereken bir konudur.

Sömürgeci devletler çekilirken bölgeyi yapay sınırlarla böldüler, geride kalanlar bu bölünmeyi kabullenmek zorunda değildi ama bırakın reddetmeyi yıllar içinde içselleştirdiler.

Ortadoğu'yu alalım...

1960'lı yıllarda Mısır ile Suriye arasında birleşme görüşmeleri oldu ama iki yıl kadar sonra vazgeçtiler. Zaten ortak sınırı olmayan ülkelerin birleşmesi de kolay değildi. Bunun dışında Arap ülkelerinin birleşmesi hiç gündeme gelmedi. Yapay sınırlar yıllarca ülkeler arasında ve ülkeler içinde çatışmalara neden oldu ve halen de olmaktadır. Sınırların yapaylığı herkes tarafından kabul ediliyor ama bu sınırlar öylesine içselleştirilmiştir ki kimse bozmaya cesaret edemiyor. Tek

sınırın bile bozulması bölgenin alt üst olması anlamına gelecektir.

1960'lı yıllarda "Arap ulusu" diye bir kavram vardı, giderek ortadan kalktı. Bugün "hangi ulus" diye sormak gerekiyor. Birbiriyle savaşan Arap ülkelerinin durumunu "Arapların iç savaşı" olarak görmek mümkün değildir çünkü savaşanların her birisi ayrı bir ulustur.

Sınırlar ve yeni ulusal kimlik içselleştirilmiştir. Arap ortak bileşeni yoktur; bunun yerine Iraklı, Kuveytli, Suriyeli, Lübnanlı vd. vardır.

Bu durumun köklerinin sömürgecilik öncesi tarihte aramak gerekir. O zamandan kalan iç çatışmalar zaman içinde değişerek de olsa sürmüş ve sonunda ayrışmanın sürmesini ve kalıcılığını getirmiştir. Adı ne olursa olsun ortak bir Arap devleti gelecekte de kurulamayacaktır.

Benzer durum Afrika'da vardır. Afrika ülkeleri de yapay sınırlarla bölünmüştür. O kadar ki bazen aynı kabilenin bir bölümü bir ülkede diğeri başka ülkede kalmıştır. Bu durum Büyük Sahra'nın güneyindeki Afrika'da sürekli savaşlara neden olmuştur ve olmaktadır. (Sahra'nın kuzeyindeki ülkeler coğrafya olarak Afrika'ya ait olmakla birlikte tarihsel olarak ayrı yerleri vardır; Akdeniz dünyası içinde sayılırlar.)

Afrika ülkeleri arasında birleşme bildiğim kadarıyla hiç gündeme gelmedi. Afrika Birliği kuruldu ama pek etkili olduğu söylenemez. Sahra'nın güneyindeki Afrika özellikle Çin'in büyük yatırımlarına açıldı, kıta artan oranda şantiyeye dönüşüyor ama ilişkiler hala patlayıcı madde yüklüdür. Kıtanın en büyük ülkesi Kongo'da kaç tane küçük yerel savaş sürüyor, bilmiyoruz. Başka birkaç ülkede de benzer durum bulunuyor.

Sömürgeciler arkalarında istikrarsız, çatışma yüklü bir ortam bıraktılar ve bağımsızlığını yeni kazanan halklar da eskiden gelen düşmanlıkları sürdürerek birleşmeye yönelmediler.

Yine de Afrika'daki durumun, Afrikalılık kimliğinin oluşmasının Ortadoğu ülkelerine göre şansı daha yüksek gibi görünüyor. 500 yıllık sömürgecilik tarihinde hiçbir bölge Afrika kadar vahşice sömürülmemiştir. İnsanlar bunun acısını halen taşıyorlar.

Kıtada en azından ülkeler arasında savaşlar bulunmuyor artık ama ülke içlerinde küçük savaşlar sürüyor.

Ortak kimlik oluşmasının ve yakın işbirliğinin şansı var gibi görünüyor...